

tradicije sa novim protivrečnostima. Njihov izraz je nova epohalna svest, koja postupno ujednačava društvenointegrativne sadržaje koji osiguravaju savremeni identitet na Zapadu i na Istoku. Ali, postoje i značajne razlike u akcentovanju nove epohalne svesti: na Istoku potraga za identitetom bivših komunista odvija se manipulativno, po obrascu nekrofilnog konvertitskog antikomunističkog nacionalizma (komunisti su za sve krivi), dok je na Zapadu iščezavanje komunističke opasnosti olakšalo pravdanje novog regionalizma.

Kod svih pomenutih obrazaca mit o žrtvi prilično je trivijalan mehanizam rasterećenja. R. Bart (Barth) je u mitovima "video depolitizovane" iskaze u smislu priča koje oduzimaju činjenicama njihove istorijske tj. "stvorene" osobine. Mitovi konstatuju činjenice, ali ih ne objašnjavaju pa ih poimaju kao prirodne datosti. U tom smislu izražavaju pojmovi "mit o otporu" i "mit o žrtvi" kritiku službenih istorijskih rasprava o fašizmu, ratu i kvislinškim režimima u Austriji i Francuskoj. Slična je uloga mita o žrtvi u Japanu. R. Žirar (Girard) razvoj moderne svodi na razvoj kulta žrtve, tj. pojačanog potiskivanja nasilja i kolektivnog ubijanja. Žrtve mogu biti realne (u fašizmu i staljinizmu) i umišljene. U poslesocijalističkim režimima mit o žrtvi masovno je raširen kod bivših komunista: ne realno stradanje, nego prerađena prošlost konvertita po novim antitotalitarnim kriterijima, pretvara pojedinca u žrtvu. U oba slučaja izdvajaju se dve vrste glavnih uloga: dželiti i žrtve, pri čemu današnji dželiti postaju sutrašnje žrtve. U prvom slučaju žrtve su lišene svakog prava, u drugom su samoproklamovane žrtve viši red građana za koji ih kvalifikuje društveno priznata patnja. Dok su u logorima staljinizma i nacizma žrtve postajale anonimne, tj. broj, pa im je oduzeta mogućnost da budu mučenici, identitet poslekomunističke žrtve jeste manje ili više preuznešeno mučeništvo konvertita. Najnovije žrtve ne spadaju ni u klasične žrtve izmirenja, tj. obredne žrtve koje su u magijskom ritualu odobrovoljavale bogove i stvarale mir. Današnje "žrtve" socijalizma ne samo što traže obeštećenje, odmazdu i naknadu, već na statusu žrtve grade novi vlastiti identitet. Danas žrtva ima složenu funkciju: ona je tehnika redukcije složenosti i stabilizovanja kulturnog poretka, služi zadovoljenju masovnih težnji za retributivnom pravdom, koristi održavanju nužnih političkih strasti mržnje i predstavlja osećajno jezgro podele na prijatelja i neprijatelja. Tehnika sticanja statusa žrtve raznolika je, jer zavisi od složenih spletova zbivanja u prošlosti u kojima se nalazi različito uporište za stvaranje mita i osmišljavanje jedinstva političke zajednice. Svodeći složenu stvarnost na jednostavne obrasce tumačenja (izdaja, otpor, žrtva) politički mitovi imaju: (1) opštu društvenointegrativnu; (2) užu političku funkciju; (3) funkciju identiteta, odnosno stvaranja samosvesti određenih grupa; i (4) sazajnu ulogu redukcije složenosti. Da bi se održavali istorijski mitovi moraju se bar malo podudarati sa opažanjem zbivanja članova društva. To nisu potpuno neistinite ili izmišljene vizije prošlosti već kanonizovana tumačenja prošlosti koja, mnogim članovima društva omogućuju da nađu sebe u njima i time vlastitoj pojedinačnoj prošlosti uliju smisao. Negovanje sećanja na žrtve i samo obeštećenje žrtvi učvršćuju integraciju društva, ali ne i naučnu distancu. Instrumentalizacija prošlosti je i sredstvo zasnivanja tradicije i stvaranja novih kontinuiteta i diskontinuiteta. Ovom cilju služi uprošćeno istorijsko pripovedanje sa rastegljivim terminima kao što su: kolaboracija, otpor, žrtva, izdaja i sl. Politički mitovi uprošćavaju složenost zbivanja i daju im jednostavnost suštine. Organizuju svet bez protivrečnosti. U vakuumu nakon nestanka hladnog rata raste aktuelnost prihvatanja anahronih mitskih obrazaca nacionalnog identiteta. Nestankom jednopartijskog socijalizma iščezao je na Zapadu stari javni neprijatelj kao osnova borbenog identiteta. Oslobođen je prostor za ispitivanje saradnje sa fašizmom koji je do tada potiskivan radi homogenizovanja antikomunističke saglasnosti.